

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 23 (1995/1996)

Številka 5

Strani 268-269

Marijan Prosen:

PTIČ

Ključne besede: astronomija, ozvezdja, Labod, Severni križ, Albireo.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/23/1268-Prosen.pdf>

© 1996 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

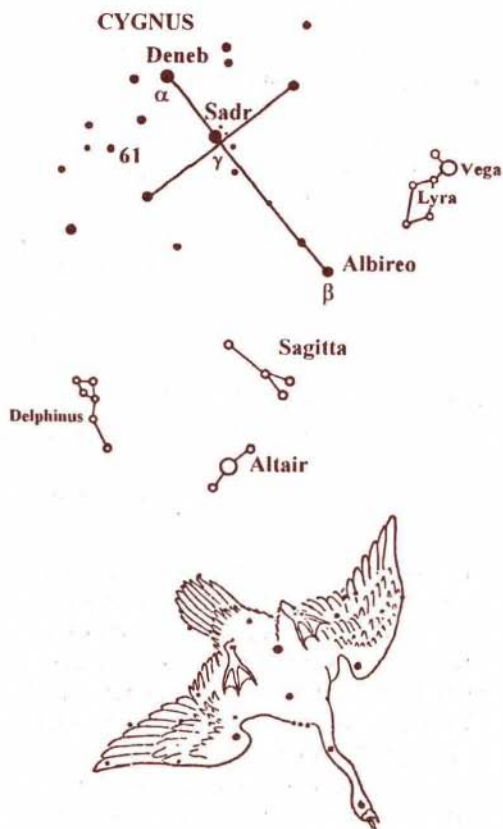
Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

PTIČ

Ko se bo pomlad začela prevešati v poletje, se bodo vse više začele vzpenjati zvezde poletnega neba. Pozno zvečer in ponoči lahko tedaj opazujemo tipično poletno ozvezdje *Labod* (slika 2). Ozvezdje ima obliko križa. Zato mu rečemo tudi *Severni križ*.

V ozvezdju *Laboda* lahko opazujemo več zanimivih nebesnih teles. Eno med njimi je prav gotovo druga najsvetlejša zvezda tega ozvezdja, to je β *Laboda*, imenovana *Albireo*. *Albireo* je arabska beseda in pomeni *Ptič*. Ta zvezda leži v podnožju Križa. Ni preveč svetla, vendar jo z lahkoto izsledimo (slika 1).

Ozvezdje *Labod* po grškem bajeslovju upodablja na nebu Fetonovega zvestega prijatelja. Ta se je potapljal in potapljal v reko, v katero je strmoglavil Feton, ko je vozil čez nebo sončni voz svojega očeta *Helija*, in se pri tem smrtno ponesrečil. Ko je vrhovni bog *Zevs* videl, kolikšno vdanost in ljubezen je prijatelj izkazoval Fetonu, ga je spremenil v *laboda*, da bi se laže potapljal in našel prijatelja. Ko je omagal pri iskanju prijateljevega trupla, so ga bogovi odnesli na nebo in tam pripeli ter ovekovečili kot ozvezdje *Labod*.

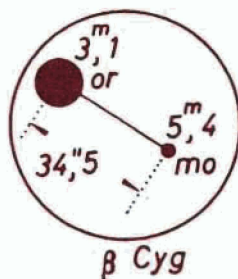
Slika 1. Ozvezdje *Labod* (lat. *Cygnus*) je pri nas zvečer vidno od junija do decembra. Poleti ga opazujemo skoraj nad glavo. Najsvetlejša zvezda je α *Laboda* – *Deneb*; β *Laboda* je *Albireo* – *Ptič*.

in našel prijatelja. Ko je omagal pri iskanju prijateljevega trupla, so ga bogovi odnesli na nebo in tam pripeli ter ovekovečili kot ozvezdje *Labod*.

Slika 2. Takole po Velikem vozu najdemo tri tipična poletna ozvezdja: Labod, Lira in Orel. Najsvetlejšje zvezde teh ozvezdij sestavljajo značilen poletni nebesni trikotnik, ki je ponoči visoko na nebu in ga ne moremo prezreti.

Predlagam, da v jasni brezlučni noči najdete Ptica in ga opazujete. Nato vzemite lovski daljnogled, ga postavite na trdno stojalo in opazujete Ptica z daljnogledom. Z lahkoto boste opazili, da je dvojna zvezda.

Slika 3. Albireo je dvojna zvezda: or – oranžna, mo – modra. Podan je sij posamezne zvezde in kot med njima.

Marijan Prosen